

LANDSRÉTTUR

Dómur föstudaginn 11. júní 2021.

Mál nr. 198/2020:

Arnþrúður Karlsdóttir

(Vilhjálmur Hans Vilhjálmsson lögmaður)

gegn

Reyni Traustasyni

(Gunnar Ingi Jóhannsson lögmaður)

Lykilorð

Ærumeiðingar. Tjáningarfrelsi.

Útdráttur

R höfðaði mál gegn A og krafðist ómerkingar þriggja nánar tilgreindra ummæla sem A hafði uppi sem annar tveggja þáttastjórnenda útvarpsþáttar og krafði hana auk þess um greiðslu miskabóta. Með hinum áfrýjaða dómi voru tvönn ummæli dæmd dauð og ómerk og miskabótakrafa tekin til greina. Í dómi Landsréttar var skírskotað til þess að samkvæmt 3. mgr. 73. gr. stjórnarskrárinnar nr. 33/1944 yrði tjáningarfrelsið takmarkað vegna réttinda eða mannorðs annarra. Þó væri ávallt skilyrði að þær skorður væru nauðsynlegar og samræmdust lýðræðishefðum. Tilgreind ummæli hefðu verið látin falla í tengslum við umræður þáttastjórnendanna um orðræðu fólks á netmiðlum og í athugasemdakerfum fjölmiðla. Slík málefni ættu erindi til almennings og væru hluti mikilvægrar þjóðfélagsumræðu. Því yrði að játa mönnum rúmu frelsi til tjáningar af þeim sökum. Jafnframt voru raktar meginreglur um greinarmun á staðhæfingu um staðreynd og gildisdóma. Þegar virt væri í hvaða samhengi tilgreind ummæli hefðu fallið var talið að A hefði verið að fella gildisdóm og lýsa skoðun sinni og eigin ályktunum um R og störf hans. R væri þjóðþekktur maður sem starfað hefði sem blaðamaður og ritstjóri í tæp 30 ár. Hann hefði verið áberandi í störfum sínum og hann og fjölmiðlar undir hans stjórn ekki veigrað sér við að fjalla með hvössum og gagnrýnum hætti um menn og málefni líðandi stundar. Samkvæmt framangreindu yrði ekki talið að ummælin hefðu verið tilefnislaus með öllu eða úr lausu lofti gripin. Að því virtu og að því gættu að rétturinn til að tjá ósanngjörn, móðgandi og stuðandi ummæli nyti einnig verndar 73. gr. stjórnarskrárinnar yrði að líta svo á að A hefði með ummælum sínum ekki vegið svo að æru R að það hafi farið út fyrir þau mörk tjáningarfrelsis sem lög og réttarframkvæmd hefðu mótað. A var því sýknuð af kröfum R.

Dómur Landsréttar

Mál þetta dæma landsréttardómararnir Jón Höskuldsson og Kristbjörg Stephensen og Hildur Briem, settur landsréttardómari.

Málsmeðferð og dómkröfur aðila

- 1 Áfrýjandi skaut málinu til Landsréttar 2. apríl 2020 að fengnu áfrýjunarleyfi. Áfrýjað er dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 11. febrúar 2020 í málinu nr. E-2430/2019.
- 2 Áfrýjandi krefst þess að hinum áfrýjaða dómi verði hrundið og breytt þannig að hún verði sýknuð af öllum kröfum stefnda. Þá krefst áfrýjandi málskostnaðar í héraði og fyrir Landsrétti.
- 3 Stefndi krefst staðfestingar hins áfrýjaða dóms auk málskostnaðar fyrir Landsrétti.

Niðurstaða

- 4 Áfrýjandi er stofnandi og eigandi Útvarps Sögu og útvarpsstjóri stöðvarinnar til margra ára þar sem hún hefur jafnframt starfað við þáttastjórnun. Með hinum áfrýjaða dómi voru eftirtalin ummæli áfrýjanda, sem hún lét falla sem annar tveggja þáttastjórnenda í útvarpsþættinum Spjallið þar sem þjóðfélagsmál eru rædd og krufin, dæmd dauð og ómerk: „Sjáðu bara eins og [...] stjórnarformann Stundarinnar, Reyni Traustason. Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf og fjölskylduhamingju á á samviskunni? Bæði frá því sem ritstjóri DV og ritstjóri Stundarinnar og þá stjórnarformaður Stundarinnar“ og „Hvað heldurðu að hann hafi mörg mannlíf á á á samviskunni þar sem hann hefur lagt heilu fjölskyldurnar og fólk í rúst út af athugasemdakerfum sem hann lét með lygafréttum sem að eru framleiddar?“.
- 5 Samkvæmt 3. mgr. 73. gr. stjórnarskrárinnar verður tjáningarfrelsið takmarkað vegna réttinda eða mannorðs annarra. Það er þó ávallt skilyrði að þær skorður séu nauðsynlegar og samræmist lýðræðishefðum. Svo sem rakið er í hinum áfrýjaða dómi voru framangreind ummæli látin falla í tengslum við umræður þáttastjórnendanna um orðræðu fólks á netmiðlum og í athugasemdakerfum fjölmiðla. Sagði áfrýjandi meðal annars: „[...] en ég er að reyna að sjá þetta heildstætt að hvar þjóðin er stödd mitt í þessari orðræðu og hvernig í ósköpunum það má vera að það hafi verið látið viðgangast allt það sem sagt er og öll sú orðræða sem á sér stað inni á netmiðlum og í athugasemdakerfunum. Netmiðlarnir sem slíkir, DV, Vísir og Stundin hafa átt það sammerkt að þeir eru eins og sko, þeir bara taka fyrir fólk það sem þeim dettur í hug og síðan treysta þeir því að athugasemdakerfið sjái um að afgreiða líf fólks eftir það. Athugasemdakerfið sér um það. Það er ormagryfja.“ Framangreint málefni á erindi til almennings og er hluti mikilvægrar þjóðfélagsumræðu. Verður mönnum því játað rúmu frelsi til tjáningar af þeim sökum.
- 6 Þegar virt er í hvaða samhengi ummælin, sem stefndi krefst að verði ómerkt, féllu verður talið að áfrýjandi hafi verið að fella gildisdóm og lýsa skoðun sinni og eigin ályktunum um stefnda og störf hans. Almennt njóta menn rýmra tjáningarfrelsis þegar gildisdómar eru felldir en þegar staðhæfingar eru hafðar uppi um staðreyndir. Það birtist meðal annars í því að mönnum verður almennt ekki gert að sanna gildisdóma eða refsað fyrir þá takist ekki slík sönnun, öfugt við það sem gildir um staðhæfingar um staðreyndir. Þá eru gildisdómar fremur skilgreindir rúmt þegar viðfangsefnið er

liður í almennri þjóðfélagsumræðu, svo sem hér háttar til. Jafnframt hefur þýðingu að hverjum ummælin beinast og hvaða stöðu viðkomandi hefur sem ber þau fram. Þá ber að gæta að því að þótt ekki sé gerð krafa um að þeim sem fellir gildisdóm beri að sanna ummæli sín verður gildisdómurinn engu að síður að eiga sér einhvern grundvöll í staðreyndum. Enn fremur gildir að jafnvel þótt gildisdómar eigi sér einhverja stoð í staðreyndum kunna þeir að ganga of langt og vera of meiðandi og rúmast þeir þá ekki innan tjáningarfrelsis 73. gr. stjórnarskrárinnar.

- 7 Stefndi er þjóðþekktur maður sem starfað hefur sem blaðamaður og ritstjóri í tæp 30 ár. Hann hefur verið áberandi í störfum sínum og hafa hann og fjölmiðlar undir hans stjórn ekki veigrað sér við að fjalla með hvössum og gagnrýnum hætti um menn og málefni líðandi stundar. Fyrir liggur að stefnda hefur ítrekað verið stefnt fyrir ærumeiðingar og var stefndi með dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 16. desember 2013 í máli nr. E-220/2013 dæmdur til greiðslu miskabóta fyrir ærumeiðandi aðdróttanir.
- 8 Samkvæmt framansögðu verður ekki talið að ummælin hafi verið tilefnislaus með öllu eða úr lausu lofti gripin. Að þessu virtu og að því gættu að rétturinn til að tjá ósanngjörn, móðgandi og stuðandi ummæli nýtur einnig verndar 73. gr. stjórnarskrárinnar verður að líta svo á að áfrýjandi hafi með ummælum sínum ekki vegið svo að æru stefnda að það hafi farið út fyrir þau mörk tjáningarfrelsis sem lög og réttarframkvæmd hafa mótað. Verður áfrýjandi því sýknuð af kröfum stefnda.
- 9 Með hliðsjón af því að efni ummæla áfrýjanda eru til þess fallin að vekja efasemdir um það hvort með þeim hafi verið farið út fyrir þau mörk tjáningarfrelsis, sem áfrýjandi nýtur samkvæmt framansögðu, þykir rétt með vísan til 3. mgr. 130. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála að hvor aðili verði látinn bera sinn kostnað af málinu í héraði og fyrir Landsrétti.

Dómsorð:

Áfrýjandi, Arnþrúður Karlsdóttir, er sýkn af kröfum stefnda, Reynis Traustasonar.

Málskostnaður í héraði og fyrir Landsrétti fellur niður.

Rétt endurrit staðfestir

11.6.2021

Gjald: 900 kr.

